

پروژه فنی حقوقی نهاد توبه و جایگاه آن

سرشناسه: بابامیر ساطعی، علی. ۱۳۴۸ - عنوان و نام پدیدآور: بررسی فقهی حقوقی نهاد توبه و جایگاه آن/مؤلف علی بابامیر ساطعی.

مشخصات نشر	تهران: سنجش و دانش، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۱۱۴ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۲۳۲-۸۴۸-۹
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۰۲.
موضوع	توبه (اسلام)
موضوع	Repentance -- Islam
موضوع	توبه (اسلام) -- جنبه‌های حقوقی
موضوع	Repentance -- Islam -- Legal aspects
رده بندی کنگ	BP۲۲۵/۱۳۹۵Y:۴-اب۱۶/
رده بندی دیویی	۴۶۴/۲۹
شماره کتابشناسی ملی	۴۵۰۶۳۴۵

بررسی فقهی حقوقی نهاد توبه و جایگاه آن

مؤلف:	علی بابا میر ساطعی
ناشر:	انتشارات سنجش و دانش
تیراژ:	۵۰۰ نسخه
نوبت چاپ:	اول، ۱۳۹۵
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۲۳۲-۸۴۸-۹
قیمت:	۱۸۰۰۰ تومان:

آدرس: خیابان دانشگاه، تقاطع روانمهر- ساختمان سنجش و دانش پ ۱۲۶

۱		چکیده
۱		کلمات کلیدی
۲		مقدمه
۵		بیان مسئله
۷		فرضیه‌های تحقیق
۸		اهداف و ضرورت انجام تحقیق
۹		تعاریف و اصطلاحات تحقیق
۱۲		مقدمه
۱۳		مبحث نخست: مفهومی سازی توبه
۱۳		گفتار نخست: مفهوم لغوی اصطلاحی توبه
۱۷		گفتار دوم: مبانی توبه
۱۸		بند نخست: آیات
۱۹		بند دوم: روایات
۱۹		مبحث دوم: ارکان و شرایط توبه
۲۴		مبحث سوم: توبه نصح
۲۶		مبحث چهارم: پذیرش توبه
۲۹		مبحث پنجم: حقیقت توبه
۳۱		مبحث ششم: شرایط تحقق توبه نسبت به هر کدام از جرایم
۳۱		گفتار نخست: حق الله
۳۱		گفتار دوم: حق الناس
۳۱		گفتار سوم: حق جامعه
۳۲		مبحث هفتم: شرایط صحت و کمال توبه
۳۵		مقدمه
۳۵		مبحث نخست: انواع توبه در فقه اسلام
۳۶		گفتار نخست: توبه باطنی
۳۷		بند نخست: چگونگی توبه در حقوق الله
۳۹		بند دوم: چگونگی توبه در حقوق الناس
۳۹		الف) حق مالی
۳۹		ب) حق بر بدن
۴۰		ج) حق معنوی
۴۰		گفتار دوم: توبه حکمی
۴۰		بند نخست: جرم ارتکاب افعال باشد
۴۰		بند دوم: جرم گفتار باشد

۴۱	الف: ارتداد.....
۴۱	نظریه اول:.....
۴۲	نظریه دوم:.....
۴۵	ب: قذف.....
۴۶	مبحث دوم: نقش توبه در سقوط مجازات.....
۴۷	گفتار نخست: توبه قبل از اثبات جرم.....
۴۷	گفتار دوم: توبه بعد از اثبات جرم.....
۴۸	گفتار سوم: علم قاضی و توبه.....
۵۱	مبحث سوم: بررسی توبه در جرایم مختلف از دیدگاه فقهای امامیه.....
۵۱	گفتار نخست: توبه در جرایم زنا، لواط، مساحقه.....
۵۱	بند ن: توبه قبل از قیام یتنه.....
۵۱	بند د: توبه بعد از قیام یتنه.....
۵۳	بند سه: توبه بعد از اقرار نزد امام و حاکم.....
۵۴	گفتار دوم: توبه در سرقت.....
۵۵	گفتار سوم: توبه در ارتداد.....
۵۶	گفتار چهارم: سب سی و سی و علیّه و اله.....
۵۸	گفتار پنجم: توبه در سرقت.....
۵۹	بند نخست: توبه قبل از اقرار.....
۵۹	بند دوم: توبه قبل از قیام یتنه.....
۵۹	بند سوم: توبه بعد از اقرار.....
۶۰	بند چهارم: توبه بعد از قیام یتنه.....
۶۰	گفتار ششم: توبه در قذف.....
۶۱	گفتار هفتم: محاربه.....
۶۴	مبحث چهارم: شرایط پذیرش توبه با توجه به نوع جرم از سببی.....
۶۵	گفتار نخست: زمان پذیرش توبه از دیدگاه فقهای اسلام.....
۶۵	بند نخست: نظر فقهای امامیه.....
۶۵	الف) توبه قبل از دستگیری و اثبات جرم.....
۶۶	ب) توبه بعد از اقرار به جرم.....
۶۸	ج) توبه، بعد از اثبات جرم با قیام یتنه.....
۷۰	بند دوم: دیدگاه فقهای عامه (اهل سنت).....
۷۱	ب: عدم سقوط مجازات.....
۷۲	گفتار دوم: انجام اعمال صالحه و پذیرش توبه.....
۷۴	مقدمه.....
۷۵	مبحث نخست: سوابق تقنینی.....
۷۵	گفتار نخست: توبه در قوانین قبل از انقلاب مصوّب ۱۳۰۴ و اصلاحیه ۱۳۵۲.....
۷۶	گفتار دوم: توبه در قوانین بعد از انقلاب.....
۷۶	بند نخست: حدود و قصاص قانون مصوّب ۱۳۶۱.....
۷۷	بند دوم: توبه در قانون مجازات اسلامی مصوّب ۱۳۷۰ و ۱۳۷۵.....
۸۴	مبحث دوم: نقش توبه در جرایم و مجازات ها از لحاظ قانون آیین دادرسی کیفری.....

۸۴	گفتار نخست: نقش توبه در سقوط مجازات پیش از محاکمه
۸۶	گفتار دوم: نقش توبه در سقوط مجازات در زمان محاکمه
۸۸	مبحث سوم: تأثیر توبه در جرایم مختلف
۸۸	گفتار نخست: قصاص و دیات
۹۰	گفتار دوم: توبه در تعزیرات
۹۳	مبحث چهارم: توبه از دیدگاه جرم شناسی
۹۴	مبحث پنجم: مطالعه تطبیقی توبه
۹۹	نتیجه گیری
۱۰۲	منابع

چکیده

یکی از مباحث مهم معارف اسلامی توبه می باشد. از دیدگاه قرآن توبه جایگاه ویژه دارد و درآیات متعددی به آن اشاره شده است. توبه از دیدگاه حقوق جزای اسلامی به عنوان یکی از مسقطات و بازدارنده ها از مجازات شمرده شده است، و از این باب یک تأسیس حقوقی در حقوق جزای اسلامی می باشد. از این رو در این نوشتار، این تأسیس حقوقی را از جوانب مختلف بویژه از منظر حقوق جزای اسلامی و فقه امامیه مورد بررسی قرار دادیم. در قانون مجازات اسلامی توبه از جایگاه ویژه ای برخوردار است و اگر با شرایط کامل انجام شود به عنوان یکی از معاذیر قانونی معافیت از مجازات شناخته می شود.

در میزان، نوع و کیفی مجازات باید به این موضوع توجه کرد که مجرم باید بار دیگر اصلاح و جامعه پذیر شود. مجرمی که پیش از ارتکاب مجازات و بعد از ارتکاب جرم از ارتکاب عمل خود پشیمان و برای جبران آن پیش قدم می سود، سفته نیست که با دیگر مجرمانی که از کرده خویش نادم نیستند، به یک اندازه مجازات شوند. از این رو با تأکید بر این هدف، مجازات کاری نامعقول است. دین اسلام چنین تأسیس را در حقوق کیفری پیش بینی کرده است و اعمال کیفر را در صورت توبه مجرم تحت شرایطی منتفی دانسته است؛ که این یکی از امتیازات دین اسلام منحصراً به فرد حقوق جزای اسلامی است.

کلمات کلیدی

توبه، فقه، قانون مجازات اسلامی، قرآن، مجازات، اصلاح مجرم.

مقدمه

توبه در حقوق جزای اسلامی به عنوان یکی از موارد سقوط مجازات شمرده شده، و از این باب یک «تأسیس حقوقی» در حقوق جزای اسلامی است، به گونه‌ای که در سایر مکاتب کیفری امروزی نمونه آن به چشم نمی‌خورد. در اهمیت آن همین بس که یکی از بهترین شیوه‌های جلوگیری از جرم و اصلاح مجرمان است. با تأمل در آیات و روایات و نیز سخنان فقهای اسلام، استنباط می‌شود که برای تحقق توبه، در حقیقت وارد، ندامت حقیقی و عزم بر ترک گناه برای همیشه کافی است و انجام آن نیاز به لفظ و اعمال خاصی ندارد. در قانون مجازات اسلامی توبه از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است و اگر با شرایط کامل انجام شود، یکی از معاذیر قانونی معافیت از مجازات شناخته شده است که در جرایم «حق الله» پیش از اثبات جرم به وسیله اقرار یا شهادت شهود، مسقط مجازات بوده، ولی در جرایمی که جنبه «حق الناس» دارند موجب سقوط مجازات نیست؛ زیرا مرتکب علاوه بر اینکه اوامر و نواهی الهی را نادیده گرفته، موجب ضرر و زیان برای و - سب یا معنوی برای دیگران شده و باید جبران کند. از جمله نکات قابل توجه در باب توبه - به عین یکی از معاذیر معافیت از مجازات - این است که اگر بزه‌کار پس از اقرار توبه کند، قاضی می‌تواند (مخیر است) که از ولی امر برای او تقاضای عفو نماید یا مجازات را در حق وی اعمال کند. اما توبه پس از اقامه به هیچ اثر حقوقی ندارد. یکی از اهداف مجازات در نظام‌های کیفری، اصلاح مجرم است. برای همین در میزان نوع کیفیت مجازات باید به این موضوع توجه کرد که مجرم باید بار دیگر اصلاح و جامعه پذیر شود. در نظر گرفتن این هدف، باید پذیرفت که منصفانه نیست مجرمی که پیش از اعمال مجازات و بعد از ارتکاب جرم، از ارتکاب عمل خود پشیمان و برای جبران آن پیش قدم می‌شود، با دیگر مجرمان به یک اندازه مجازات شود. امری که در منابع معتبر اسلامی از جمله قرآن کریم که روشنگر و هدایت کننده مسلمانان است نیز به آن اشاره شده است. از طرف دیگر در منابع معتبر فقهی نیز این موضوع مورد تأکید قرار گرفته است. در قانون جدید مجازات اسلامی برای چنین مجرمان پشیمانی که آثار ندامت و اصلاح را در خود

نشان داده‌اند، تخفیف‌هایی در نظر گرفته شده است و حتی در مواردی با حصول شرایط قانونی، موجبات برائت فرد مرتکب جرم را فراهم می‌آورد. توبه یکی از مفاهیم دینی ما است که در تعریف آن گفته شده: توبه عبارت است از بازگشت از دوری به حق تعالی و نزدیک شدن به خداوند متعال یا ترک گناهان در زمان حال و عزم قطعی بر ترک آن در آینده و تلافی کردن تقصیرهای گذشته با بازگشت از مخالفت حق به سوی موافقت او. اگر هدف از مجازات، پشیمانی مجرم از کار خویش و عزم جدی بر تکرار نکردن عمل مرتکب شده باشد، در این صورت مجازات سالبه به انتفاء موضوع است و مجازات کاری نامعقوباً به نظر می‌رسد. دین اسلام چنین تاسیسی را در حقوق کیفری پیش بینی کرده است و اعمال کیفر را در صورت توبه مجرم، تحت شرایطی منتفی می‌داند و این، یکی از امتیازات بارز و منحصر به فرد حقوق جنین اسلامی است. در قانون جدید مجازات اسلامی، توبه یکی از اسباب شرعی (قانونی) سقوط مجازات است که به عنوان یک مبحث از فصل یازدهم با عنوان سقوط مجازات‌ها از مواد ۱۱۴ تا ۱۱۹ به آن پرداخته شده است. بر این امر بیانگر میزان اهمیت نهاد فقهی توبه، نزد تدوین کنندگان این قانون است. توبه در جرایم مستوجب حد، چنانچه قبل از اثبات جرم باشد، موجب اسقاط مجازات خواهد شد. البته مطابق شرع و قانون جدید، توبه در مواردی مجازات حدی را به تعزیری تبدیل خواهد کرد، از جمله تبصره ۲ ماده ۱۱۴ قانون جدید، توبه شخص زانی و لواط را که به عنف مرتکب جرم زنا یا لواط شده باشند به مجازات حبس یا شلاق تعزیری تبدیل می‌کند. مقررات مربوط به توبه در قانون جدید مصوب (۱۳۹۲) در یک مبحث گنجانده شده است که این روش، بهتر از مقررات پراکنده در جرایم مختلف در قانون مصوب ۱۳۷۰ است. ضمن اینکه در قانون جدید به طور کلی به نقش توبه در جرایم مستوجب تعزیر هم اشاره شده است که در مواردی توبه مجرم موجب اسقاط و در مواردی دیگر موجب اختیار دادگاه در تخفیف مجازات مرتکب جرم تعزیری خواهد شد. که این موضوع یعنی تعمیم تاثیر توبه به جرایم تعزیری از نوآوری‌های قانون جدید به شمار می‌آید. بنابراین با بررسی این موارد متوجه می‌شویم که قانون‌گذار در قانون جدید مجازات اسلامی نگاهی متعالی به این نهاد فقهی داشته و به نحو احسن به این امر اشاره کرده است.